

„Íme a gyermek örökség az Úrtól, a méh gyümölcse jutalom”

Katolikus gyermekkép

■ SZŐKE-MILINTE ENIKŐ

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Pedagógia Tanszék

egyetemi docens

E-mail: szoke.milinte.eniko@uni-eszterhazy.hu

DOI: 10.61894/LP.2025.100.3.1

- **A gyermeki személyiség fejlesztése és nevelése koherens gyermekképet feltételez. A katolikus nevelés bibliai és pedagógiai alapokra helyezve dolgozta ki az évszázadok során folyamatosan alakuló, de mindvégig szentírási alapokon nyugvó katolikus gyermekképet. A tanulmány Zsolt 127,3 alapján négy kulcsfogalom – az örökség, a jutalom, az ajándék és a gyümölcs fogalma – köré rendezve mutatja be a gyermekről való teológiai és pedagógiai gondolkodást. A gyermekvédelem különösen nagy hangsúlyt kap napjaink nevelésében, ezért a tanulmány tárgyalja a gyermekvédelem legfontosabb kérdéseit is.**

Kulcsszavak: gyermeki lelkület / örökség / jutalom / ajándék / gyümölcs

A gyermekkortörténeti kutatások, a gyermekképtörténetek, a neveléstörténetek sok objektív információt hordoznak, de segítségükkel inkább történetiséget, nevelés- és iskolafilozófiát ragadhatunk meg, mintsem a gyermekről való gondolkodás lényegét. Hiteles katolikus gyermekképet bemutatni teológiai alapon lehetséges. II. János Pál 1994-ben gyermekekhez írt levelében a gyermek teológiai fontosságát hangsúlyozza: „Milyen fontos Jézus szemében a gyermek! Egyenesen azt mondhatnánk, hogy az evangéliumot mélységesen átjárja a gyermek igazsága. Igen, összességében akár »a gyermek evangéliumaként« is olvashatnánk.” (II. JÁNOS PÁL 1994b)

E vizsgálódás gondolatmenete a Szentírás alapján, a katolikus egyház dokumentumainak és képviselőinek gondolatait alapul véve tárja fel a gyermekiség létmódját. A gyermekről való katolikus gondolkodás bemutatásához a 127. zsoltár különböző fordításainak elemzése ad megfelelő kiindulópontot.

A Szent István Társulat kiadásában így fordították a 127. zsoltár 3. versét: „*Lám, a gyermekek az Úr ajándékai, a test gyümölcse jutalom.*” A Magyar Bibliatársulat revideált új fordítású Bibliájában ez áll: „*Bizony, az Úr ajándéka a gyermek, az anyaméh gyümölcse jutalom.*” A katolikus Káldi-Neovulgáta fordítás pedig így adja vissza ezt az igeverset:¹ „*Íme a gyermek örökség az Úrtól, a méh gyümölcse jutalom.*”

¹ A Vulgata egy hivatalos latin fordítás, amelyet Szent Jeromos készített. Káldi György jezsuita szerzetes a teljes Szentírást magyarra fordította a Vulgata alapján a 17. században. A Neovulgata az ősi latin fordítás 20. századi, felújított változata, amelyet hozzáigazítottak a friss szövegkritikai kiadásokhoz.

A bemutatott bibliafordítások alapján négy kulcsfogalom körvonalazódik a gyermekség lényegével kapcsolatban: az örökség, az ajándék, a jutalom és a gyümölcs. A továbbiakban a négy fogalom teológiai értelmezésével vizsgálom meg a gyermekség lényegét, a katolikus gyermekképet.

A gyermekség mint örökség

A teológiában Jézus méltóságát jelentő központi kifejezés a Fiú, Isten egyszülött Fia. Ebben a fiúságban élte földi életét, amelyben mindig a mennyei Atya akaratát teljesítette. Jézus mindig tudatában volt annak, hogy nincs egyedül („*Nem tudtátok, hogy az én Atyám házában kell lennem?*” – Lk 2,49), utolsó kiáltása a keresztfán az Atyjához szolt: kezébe ajánlotta lelkét. A gyermekség azért foglal el Jézus tanításában olyan kiváló helyet, mert igen mély összhangban van legszemélyesebb titkával, a fiúsággal. „Legnagyobb méltósága, ami istenségére utal, végeredményben nem saját magától birtokolt hatalom, hanem a másik felé – Isten, az Atya felé táulásán alapszik.” (RATZINGER 1979, 50. o.)

A gyermekség leglényegibb sajátossága, amelyet Jézus pótolhatatlannak tart, a fiúság, az, hogy a keresztségben Isten gyermekeivé leszünk, fiúvá fogad bennünket az Isten.

A keresztség kettős természetet ruház az emberre. Egyrészt az isteni természet részeseként, a kegyelmi istengyermeiség kibontakoztatásával Krisztus „társörökösévé” tesz, és méltóvá tesz „a megígért örökségre, az örök életre”. Minden gyermek a keresztségben Jézus Krisztus társörökösévé lesz, megkapja az esélyt arra, hogy úgy tekintsen Istenre, mint mennyei Atyjára, megtanulja Atyának szólítani Istent. Az ember csak akkor részesülhet a Fiúval az isteni életben, ha megőrzi a gyermekség benső lényegét, a Jézus által mintaképpül megélt fiúságot, istengyermeiséget (uo.). A *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúció az emberi személy központi értékére hívja fel a figyelmet, mert „valami isteni mag van belé vetve”, és ezért „magasztos hivatása van”. Az ember „a földön az egyetlen teremtmény, melyet Isten önmagáért akart” (GS 24).

Az *istenképesség* az ember lényegi sajátossága, amely abból következik, hogy Isten a saját képére és hasonlóságára teremtette őt (Gen 1,26: „*Teremtsünk embert képmásunkra, magunkhoz hasonlónak.*”). Az istenképesség jele az emberben a halhatatlan szellemi lélek, a teremtményi szabadság és az emberi méltóság. A Szentírás hirdeti Isten transzcendenciáját és a világ teremtett voltát, s az ember igazi kiváltságát abban jelöli meg, hogy Isten a saját képmására alkotta. Az ember az istenképiséget a bűnbeesés után sem veszítette el (Gen 9,6; vö. *Magyar katolikus lexikon*). Jézus Krisztus áldozata és kereszthalála visszaállította az Isten és az ember közötti kapcsolatot, bemutatta az ember istenarcúságát. „Minden ember a Jóisten markában van, és az Úr gondoskodó jóságával karjában tartja szent Fia drága vérén megváltott gyermekeit.” (BÖJTE–KARIKÓ 2017, 136. o.)

Másrészt, mint gyermek, Jézus nemcsak Istentől, hanem emberektől is származik: Mária méhében fejlődött, tőle kapta testét és vérét, szívverését, hanglejtését, anyanyelvét. Biológiai származása mellett gondolatait, szemléletmódját, emberi lelkének jellegzetességét az előtte élt emberektől, legközelebről édesanyjától kapta, befogadta az ősök örökségét: Ábrahám és Ádám örökségét. A gyermeki létmód sajátossága, ahogyan az emberi létmód sajátossága is, hogy másokra és Istenre van utalva, nem függetlenítheti magát sem másoktól, sem az Istentől (RATZINGER 1979, 50. o.).

A gyermekség mint örökség az ember gyermeki lelkületének a fontosságára irányítja a figyelmet: gyermeknek lenni nem az emberi élet egy szakasza, átmeneti állapota, hanem a gyermekben valósul meg az emberi lét valódi lényege: az istenre utaltság, a másokra utaltság, az istenarcúság és az ember-

arcúság egysége. „Bizony mondom nektek, ha nem változtok meg, s nem lesztek olyanok, mint a gyermekek, nem mentek be a mennyek országába.” (Mt 18,3)

Minden gyermek egyedi, ami isteni örökség. Isten minden gyermekben kimond magáról egy szót, amelyik csak ebben az egyetlen gyermekben fejeződik ki. Minden gyermek Isten egy szava, amely testévé válik, máshogy szólva minden gyermek Isten egyedi képe, egy álom, amelyet Isten az emberről álmodik (GRÜN–ROGGE 2012, 67. o.).

John Bradshaw amerikai teológus és pszichológus mondja: „...a gyerekek önmaguktól spirituálisak, és a »vagyok, aki vagyok« természetes magatartását követik. [...] Hiszem, hogy »én vagyok« mivoltunk annak magva, ami isteni hasonlóságunkat képezi. Ha valakinek megvan az »én vagyok« érzéke, akkor összhangban van magával, és el tudja fogadni önmagát. A gyermekek természetüknél fogva ilyenek. Nézzék meg bármelyik gyermeket, olyannak látják majd, mintha azt mondaná »vagyok, aki vagyok.«” (John Bradshaw, idézi GRÜN–ROGGE 2012, 67–68. o.)

Ezért a legmélyebb sérülés, amelyet a szülők okozhatnak gyermekeiknek, az a spirituális sérülés, amikor a gyermeket saját egyediségében teszik nevetségessé, belekényszerítik abba a képbe, amelyet ők alkottak róla. „Amikor bízunk saját érzéseiben, és olyan állításokat fogalmaz meg, amelyek saját ősi lelkében rejlenek, akkor nevetünk. Így a gyermek arra kényszerül, hogy alkalmazkodjon, és megtagadja egyedisége iránti ősi tudását és érzését.” Bradshaw úgy véli: „A spirituális seb mindennél jobban felelős azért, ha önállótlan, megszegyenült felnőtt gyerekké válunk. Minden férfi és nő bukásának története arról szól, hogy egy csodálatos, értékes, különleges és drága gyermek elvesztette »vagyok, aki vagyok« érzékét.” (Uo. 68. o.) Egy másik veszélyforrás az, ha a szülők és pedagógusok istenítik a gyermeket, a természetfeletti és a kimagasló tehetség sugarával vonják körül őt. A nevelésre való bátorítás és a gyermek egyedisége fölötti ámulat közötti egészséges feszültségre van szüksége a gyermeknek. Nyitottnak kell maradni a gyermek egyénisége számára, miközben határokat kell szabni, egyértelműséget és kiszámíthatóságot biztosítani (uo. 68–69. o.).

A gyermek, a gyermeki lelkület jutalom

„Boldogok vagytok, ti szegények, mert tietek az isten országa” – olvassuk a Szentírásban (Lk 6,20). Ebben a mondatban a gyerekek helyébe a szegények léptek, ám nem a tényleges fizikai szegénységről van szó, sem a szegények és a gazdagok erkölcsi megítéléséről, hanem az emberség mélyéről. A szegénységben valami láthatóvá válik a gyermek jelentéséből: a gyerekeknek önmagától semmije sincs, másokra van utalva, tehetetlenségében és nincstelenségében éppen így szabad (RATZINGER 1979, 50. o.). Még nem tudja elnyomni a gyermeki sajátosságát álarcokkal. Tulajdon és hatalom az a két nagy kísértés, amely az embert birtokának rabjává teszi, és amelynek odaveti a lelkét.

Aki nem tud a birtoklásban is lelke mélyén szegény maradni, aki a világot saját kezében tudja, nem Istenében, az elvesztette a gyermeki lelkületet. Gyermeki lelkület nélkül nincs belépés Isten országába. A gyermeki lelkület jutalma Isten országa (Mt 18,3).

Jézus Krisztus tanítása és cselekedetei által is kiemeli a gyermekek szerepét, személyes példát is mutat az istengyermeki lét megélésére, a gyermeki lelkület gyakorlására, amikor ráhagyatkozik az Atyára. „Abba, Atyám! – fohászodott –, te mindent megtehetsz. Vedd el tőlem ezt a kelyhet! De ne úgy legyen, ahogy én akarom, hanem ahogy te!” (Mk 14,36)

A gyermeki engedelmisség, amelyet Jézus az anyjától, Máriától tanult, jutalom. „...gyermeknek

lenni anyyi, mint atyát mondani. [...] azt is jelenti: anyát mondani. Ha ezt elhagyjuk, éppen az emberi gyermekséget vesszük el Jézustól, és csak az Ige fiúságát hagyjuk meg, aminek pedig pontosan Jézus embersége által kell előttünk feltárulnia.” (RATZINGER 1979, 51. o.)

Az eukarisztia hálaadást jelent: tág értelemben maga a szentmise, szoros értelemben az oltári-szentség, amely Jézus Krisztus kegyelmi adománya az utolsó vacsorán, Jézus áldozati teste és vére a kenyér és a bor színe alatt, ahogy ő ebben a jelképben az utolsó vacsorán kereszttáldozatát elővételezte és mint örök emlékezetét az Egyházra hagyta (*Magyar katolikus lexikon*).

„... Jézus azáltal ad hálát, hogy vég nélkül felkínálja és odaajándékozza magát Istennek és az embereknek. Kinek hálálkodik? Egész biztosan Istennek, az Atyának, minden ajándékozás ősképe és ősforrásának... De hálálkodik a szegény bűnösöknek is, akik be akarják fogadni, beengedik méltatlan hajlékukba. Hálálkodik-e még valakinek? Azt gondolom, hálálkodik a szegény szolgálónak, akitől a Szentlélek beárnyékolása által ezt a testét és vérért kapta... Mit tanul Jézus anyjától? Megtanul igent mondani. Nemcsak akárhogyan, hanem szüntelenül és fáradhatatlanul. Amit csak akarsz, Istenem... »Az Úr szolgálója vagyok, teljesedjenek hát be rajtam szavaid.« ... Ez a katolikus ima, amit Jézus emberi anyjától tanult, a Mater Catholica-tól, az egyetemes anyától, aki már előtte a világon volt, és akinek Isten sugallta, hogy az új és örök szövetségnek e szavait elsőknek ejtse ki...” (SEIDEL 1975, 25. kk.; idézi RATZINGER 1979, 51–52. o.)

A gyermeki létmód jutalom: Isten csak akkor tudja kísérni, üdvözíteni az embert, ha ő a gyermek nyitottságával rendelkezik. A gyermekek nyitottak az újra, előítéletek nélkül fordulnak minden felé, ami szembejön velük, nyitottak a csodára, van tőlük mit tanulni, az emberi lét fontos aspektusai felé irányítanak. Ha a „mindent tudok” attitűddel fordulunk a világ felé, akkor soha nem kerülünk érintkezésbe azzal, ami nagyobb, nincs esélyünk felismerni a történetekben az Istent. A gyermek saját eredetiségünkre hívja fel a figyelmünket, arra a hamisítatlan képre, amelyet Isten alkotott rólunk (GRÜN-ROGGE 2012, 65–66. o.).

A gyermek ajándék

Az élet Isten ajándéka, amely az isteni szeretettel együtt a gyermekben ölt testet. A gyermek az, aki elsőként Isten ajándékát befogadja, így rajta keresztül a szülők is ajándékot kapnak. A gyermek így lesz Isten ajándéka. A gyermek befogadja a létezést, az élet értelmét, és befogadja Isten végtelen szeretetét. Nekünk is így kell befogadnunk Isten országát, vagyis az élet értelmét és Isten végtelen szeretetét azért, hogy felismerjük: Isten országának lényegét a boldog gyermekkorban tapasztalhatjuk meg (BARSÍ 2024).

A názareti eseményekből kiindulva föl lehet fedezni, hogy az otthon, a család olyan, mint egy templom, és a szülők papi felelősségét igényli. Jézus ide érkezik mint Isten ajándéka a világnak. A szent család közös igénye a szülői felelősségre hívja fel a figyelmet: a szülőknek is úgy kell fogadni a gyermek érkezését, ahogyan ezt Mária és József tette. „A család Istennel is párbeszédben élő közösség. Tagjainak sajátos papi küldetésük van. Elsősorban – természetesen – a szülők vezetik egymást és gyermekeiket az Istennel való kapcsolatra.” (*A boldogabb családokért* 1999, 99. o.)

A házasság egy férfi és egy nő egész életre szóló, szabad akarral vállalt szövetsége, mely természetesen a házaspár javára, gyermekek nemzésére és nevelésére irányul (*Magyar katolikus lexikon*). Testi-lelki szeretetközösség, amely a szeretetükből fogant gyermekek világra hozatalában és fölnevelésében teljesedik ki, a család így válik az ajándékozás helyszínévé. Azok a házastársak, akiket Isten nem

ajándékozott meg gyermekáldással, emberi és keresztény értelemben teljes házastársi életet élhetnek. Házasságuk a szeretet, az elfogadás és az áldozatosság termékenységtől válhat ragyogóvá (KEK 1654).

A férfi és a nő „egymásért” van teremtve; nem mintha Isten mindegyiküket csak fél, tökéletlen embernek alkotta volna. Sokkal inkább személyes közösségre teremtette őket, amelyben a két személy egymás segítségére lehet, mert egyrészt mint személyek egyenlők („*csont az én csontomból*”), másrészt férfiúi és női mivoltuk kölcsönösen kiegészíti egymást. A házasságban Isten úgy köti őket össze, hogy „egy testet” alkotva (Gen 2,24) tovább tudják adni az emberi életet: „*Növekedjetek és sokasodjatok, és töltsétek be a földet.*” (Gen 1,28) A férfi és a nő mint házastársak és szülők, amikor továbbadják az emberi életet utódaiknak, különleges módon működnek együtt a Teremtő művével (KEK 372).

Az őszövétségi ember számára a gyermekáldás Isten szuverén adománya, az ő jóságából származik minden jó, ezért a nők termékenysége, az anyaság is Isten áldás-ajándéka.²

A II. vatikáni zsinat óta (1968) a katolikus egyház szerint a házasság elsődleges célja a szeretet megvalósulása, előtte a gyermeknemzés, a gyermeknevelés számított az elsődleges házassági célnak. A házastársi szeretet és a gyermekáldás szoros kapcsolatban áll egymással: nem szorul a gyermek háttérbe, megtartja méltó helyét a családban. HORTOBÁGYINÉ NAGY Ágnes szerint a gyermeket a házasság megkoronázásának, a házasság legkitűnőbb ajándékának, áldásnak tekinthetjük (2005, 138. o.). Az ember „a földön az egyetlen teremtmény, melyet Isten önmagáért akart”, ugyanakkor ez a teremtmény „csak akkor talál teljesen önmagára, ha őszintén elajándékozza magát” (GS 2.24). A házastársak önmegvalósítása eszerint önmaguk egymásnak ajándékozásában valósul meg.

A házasságkötés során a házastársak igent mondanak az életre, hiszen igennel válaszolnak a kérdésre: „Elfogadod-e a gyermekeket, akikkel Isten megajándékozza házasságotokat?” (*Magyar katolikus lexikon*, a házasságkötés szertartása) A kérdésben benne van, hogy Isten ajándékozó, megajándékozhatja a házaspárokat gyermekekkel. A házasságkötésben Isten megszólítja a házaspárt, följánlja ezt a gyönyörű ajándékot, a gyermeket, de a házaspár igenje kell rá, hogy szülőkké váljanak. A családtervezésben Isten szándékának és a házaspár szándékának a találkozása lehetővé teszi, hogy a házastársak igent mondanak az életre, Isten ajándékára, és Isten munkatársaivá váljanak. Ezért a házaspárok szüntelenül fűrkésszék, mi Isten akarata a házasságukkal. Pszichológiai kutatások számolnak be arról, hogy az ember egész jövőjére hatással lehet az, hogyan fogadták az ő jelentkezését, amikor a szülők tudomást szereztek létéről. Előfordul, hogy „egy házaspár vagy egy édesanya a kis Élet jelentkezésekor nehezen tud a gyermek vállalása mellett dönteni. Ha remélhetőleg végül is vállalja, nem szabad attól félnie, hogy kezdeti bizonytalanságával már biztosan elrontotta gyermeke jövőjét.” (HORTOBÁGYINÉ NAGY 2005, 140. o.)

II. János Pál pápa a *Gratissimam sane* kezdetű, családokhoz írt levelében – 1994-ben, a család évében – írja: a gyermek, aki a házasságban születik, csupán léte által ugyanúgy szüleinek ajándékozza magát, ahogyan ők egymás számára ajándékká válnak. Az egyén méltósága abból a tényből fakad, hogy Isten önmagáért hívta őt létre; a család pedig az a hely, ahol ez az egyén igazán „önmagáért” létezhet, „azáltal, hogy őszintén ajándékozza önmagát”. Ezért fontosnak tartja, hogy mindkét szülő, a férfi és a nő egyaránt vállaljon együtt felelősséget „önmaguk és mások előtt az általuk támasztott új életért” (*Gratissimam sane* I. 7; 8; 9).

A szülőknek úgy kell tekinteniük gyermekeiket, mint Isten gyermekeit, és úgy kell tisztelniük őket, mint emberi személyeket. Amikor a mennyei Atya akarata iránt engedelmesnek mutatkoznak, arra nevelik gyermekeiket, hogy teljesítsék Isten törvényét (KEK 2222).

² Lásd: Barrenness and Fertility. *Jewish Virtual Library*, <https://www.jewishvirtuallibrary.org/barrenness-and-fertility>.

A gyermek gyümölcs

A bibliai emberek látásmódja szerint a gyermek, mint az anyaméh gyümölcse, a felnőtt emberi élet legnagyobb áldása. Az utódok életén keresztül valósággá válnak Isten ígéretei és áldásai. Az Ószövetség világában tisztában voltak azzal, hogy gyermekeknek életet adni nem elsősorban emberi elvárás-son alapuló kötelesség, hanem mindenekelőtt Istentől kapott lehetőség (RATZINGER 1979, 48–52. o.).

A Lukács írása szerinti evangélium elején, Mária és Erzsébet találkozásának elbeszélésekor olvasuk: amikor Erzsébet meghallotta Mária köszöntését, megmozdult a magzat a méhében, betelt Erzsébet Szentlélekkel, és hangos szóval kiáltotta: „*Áldott vagy te az asszonyok között, és áldott a te méhed gyümölcse!*” Erzsébet és Mária az Istenre hagyatkozó ember példája, a hajlott koráig meddő Erzsébet és a Szentlélektől érintett Mária a magasságos Istenben bíznak, és ezzel a bizalommal élik át az irgalom csodáját. Az Istenre hagyatkozó ember a körülmények ellenére képes gyümölcsöt teremni (uo. 48–52. o.).

A szülők részéről a hitre nevelésnek a legzsengőbb gyermekkorban meg kell kezdődnie, elsőként a gyermek megkeresztelése a szülők feladata. A keresztség különböző hatásait a szentségi szertartás látható elemei jelzik. A vízbe való alámerítés szimbolikusan utal a halálra és a tisztulásra, ugyanakkor a megújulásra és az újjászületésre is. A két fő hatás tehát a bűnöktől való megtisztulás és a Szentlélekben való új születés. A gyermek mint gyümölcs igényli a gondozást, a folyamatos és kitartó nevelést; a szülők felelőssége, hogy a gyermek testiekben és lelkiekben is gyarapodjon, gyümölcsözzön. „*Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők. Aki bennem marad, s én benne, az bő termést hoz. Hisz nélkülem semmit sem tehettek.*” (Jn 15,5)

A hitre nevelésnek a legzsengőbb gyermekkorban meg kell kezdődnie. Az első lépés a gyermek megkeresztelése, ahol a víz szimbolikusan utal az eredendő bűntől való megtisztulásra, a megújulásra és a Szentlélekben való újjászületésre, az istengyermekség örökségére. Ezt az elsőáldozás követi, ahol a gyermek menyegzői ruhába öltözik, és bebocsátják „a Bárány menyegzői lakomájára”, megkapja az új élet eledelét, Krisztus testét és véréét. A harmadik fontos állomása a hitéleti növekedésnek, gyarapodásnak a bérmlás szentségének felvétele, amikor a Szentlélek kiárad, amint az pünkösöd napján az apostolokkal történt. Ez Péter és János apostolok „bérmláló útját” idézi, hogy akiket korábban csak megkereszteltek Jézus nevében, a Szentlélek teljességét is megkapják (ApCsel 8,14–17; KEK 1213, 1285).

Minden gyermek, minden fiatal élete minden szakaszában fejlődési feladatot teljesít testi, érzelmi, szociális, nyelvi és intellektuális szempontból. Ez azt jelenti, hogy el kell búcsúzni a megszokottól, az ismerőstől, és új, ismeretlen feladatok felé kell fordulni, ami gyakran sok energiát követel, és félelmet is kelt a gyermekben (GRÜN–ROGGE 2012, 65–66. o.). A feladatok és kihívások azonban szükség-szerűek: „...*amely gyümölcsöt terem, azt megtisztítja, hogy még több gyümölcsöt teremjen.*” (Jn 15,2)

Ahogy a mesében, vándorbottal, hamuban sült pogácsával feltarisnyálva kimegy a gyermek a világba, jókedvűen vándorol, eltelve bizalommal teste és képességei iránt, másokra nyitottan és készen arra, hogy kapcsolatokat alakítson környezetével. Közben találkozik kihívásokkal, próbatételekkel, amelyekkel megküzdve eljut a céljához. A próbatételek, a küzdelmek tehát ahhoz kellenek, hogy még több gyümölcsöt teremjen, a vándorbot pedig azért, hogy legyen mibe kapaszkodni, hiszen a bot támaszt nyújt, vezet, utat mutat, perspektívákat nyit: „...*nem félek semmi bajtól, mert te velem vagy: vessződ és botod megvigasztal engem.*” (Zsolt 23,4; GRÜN–ROGGE 2012, 65–66. o.)

A gyermek, akár a gyümölcs, különleges, egyedi; a szülőknek az a feladatuk, hogy újra meg újra megjelenítsék a gyermek különlegességét és egyediségét. Csak akkor maradhatnak nyitottak a kü-

lönlegességére, individuális karakterére, ha tudnak Istennek a gyermekben rejlő egyedi képéről. Csak akkor van esély arra, hogy ne egy meghatározott képhez vagy saját vágyaikhoz akarják igazítani, hanem hagyják saját természetük szerint kibontakozni a gyermekek fejlődését (uo.).

A gyermekről való keresztény gondolkodás alakulása, napjaink gyermekvédelme

A gyermekekről való gondolkodás, a gyermekek státusza törtélelmileg változik, más-más jogok, kötelezettségek illeték meg a gyermekeket, és a gyermekek nevelésének is sajátos elvei voltak az egyes történelmi korokban. Már a korai kereszténységben egyes szerzők kiemelten figyeltek a gyermekek védelmére. Aranyszájú Szent János a keresztény szellemű családi nevelést bemutató könyvében (*A hivalkodásról s arról, hogy a szülőknek miképpen kell gyermekeiket felnevelniök*) azt írja, a Krisztus szelleméből fakadó nevelés megköveteli, hogy a szülők óvják gyermekeik tiszta és romlatlan lelkét a káros hatásoktól. A büntetés eszközei közül a verést nem tartotta célravezetőnek. Inkább büntessen a szülő „szigorú tekintettel”, szemrehányó szavakkal. Inkább hasson a gyermek lelkére barátságos ígéretekkel. A nevelés célja a lélek tisztaságának óvása s az akarat energiáinak fokozása azért, hogy képes legyen ellenállni a bűnre csábító belső ösztönöknek és külső hatásoknak. Gondolkodását a gyermeki tisztaságot hirdető evangéliumi gondolat hatja át: „Hagyjátok csak a gyermekeket, ne akadályozzátok meg őket, hadd jöjjenek hozzám, hisz ilyeneké a mennyek országa!” (Mt 19,14) (PUKÁNSZKY–NÉMETH 1996³)

Szent Ágostonnak (354–430) az ember eredendő bűnére vonatkozó gondolatai nagy hatást gyakoroltak a középkor emberfelfogására, gyermekképére. Jézus Krisztus áldozatának révén a keresztesség felvételével megváltást nyerhet az előtte járó nemzedékek bűneitől. Felfogása jelentősen hozzájárult annak a középkori keresztény nevelési elvnek a kialakulásához, miszerint a gyermek eredendően rosszra törekvő hajlamait a nevelőnek kell jó irányba fordítania. A korai kereszténység embere a földöntúli élet felé fordította figyelmét, az erkölcs forrásának a hitet és a szeretetet tekintette. A középkori kolostori, plébániai és székesegyházi iskolákban a klerikusok feladata volt a gyermekeknek mint „tökéletlen lényeknek” erkölcsileg értékessé nevelése (uo.). Ugyanakkor a középkori keresztény nevelésben alapvető elvként elfogadták, hogy a gyermek önmagában véve érték, Isten teremtménye, Istentől kapott lélekkel, ezért az abortusz a magzat megölésének számít, tehát bűn.⁴ A nyugati civilizációban az emberi méltóság abszolút értékének a megfogalmazásához és elterjedéséhez legnagyobb mértékben a kereszténység járult hozzá. Ezért az „emberi méltóságon belül a gyermek emberi méltóságának, speciális értékének, a gyermekkor rendkívüli sebezhetőségének, a gyermek formálhatóságának, az önmagáért való védelem rendkívüli fontosságának a felismerése is alapvetően ebben a szeretetalapú megközelítésben rejlik” (BENYUSZ 2021, 17. o.).

A reneszánsz humanistái hangsúlyozták, hogy a gyermekkor az ártatlanság kora. A katolikus reneszánsz legfőbb képviselője az 1534-ben alapított jezsuita szerzetesrend (Loyolai Szent Ignác, 1491–1556), ők Isten mindenhatóságáról, a földi élet esetlegességéről győzték meg az embereket, az élet legfőbb céljaként Isten szolgálatát állították.

³ <https://mek.oszk.hu/01800/01893/html/02.htm#Heading26>.

⁴ A 4. században már született olyan egyházi törvény, amely a magzat meggyilkolását főbűnnek tartotta (Nagy Szent Bazil első kánoni levele, 2. kánon).

A 15–16. században kialakulófélben volt egy új szülői magatartás és gyermekek iránti attitűd, amely a gyerekek, a gyerekkor fokozatos felértékelődését eredményezte. Ugyanakkor kettős tendencia érvényesült az emberek gondolkodásmódjában: egyrészt a gyermekkor felértékelődött, a figyelem középpontjába került, másrészt jelen volt a gyereket a felnőttek világához láncoló attitűd is (DELUMEAU 1997, 311. o.; idézi PUKÁNSZKY 2018).

A gyermek évszázadában és a 21. században a modern társadalmak politikai vezetése a gyermekek jogaira és azok érvényesítésére fokozottan figyelt, figyel. Az egyházi nevelésben a gyermekvédelem kérdése szintén hangsúlyossá vált.

Ferenc pápa 2016-ban a *Come una madre amorevole* (*Mint szerető anya*) kezdetű apostoli levelében írja: „Az Egyház mint szerető anya minden gyermekét szereti, de a legkisebbeket és legvédtelenebbeket egészen különleges szeretettel veszi gondjaiba és védelmezi: ezt a feladatot maga Krisztus bízta a keresztyén közösség egészére. Ennek tudatában az Egyház éberrel figyel a gyermekek és a kiszolgáltatott felnőttek védelmére.”⁵

A „Gyermekek méltósága a digitális világban” címmel 2017-ben Rómában rendezett konferencia zárónyilatkozata – amelyet Ferenc pápa is aláírt – azt hangsúlyozza: „Minden társadalom a gyermekekkel szembeni bánásmódja alapján ítéltető meg. [...] Minden gyermek élete egyedi, értelmes és értékes, ezért minden gyermeknek joga van a méltóságra és a biztonságra. Az emberi társadalom ma mégis becsapja a gyermekeket. Gyermekek millióit kínozzák és zsákmányolják ki tragikus és borzalmas körülmények között és soha nem látott mértékben a világ minden pontján.”

A kiskorúak védelméről szóló püspöki tanácskozáson 2019. február 24-én Ferenc pápa mondta el a kiskorúak védelméről szóló vatikáni tanácskozást lezáró beszédét, amelyben kifejezte az Egyház gyermekvédelem iránti elkötelezettségét, és minden jóakarátú embert és szervezetet összefogásra hívott a kiskorúakkal szembeni mindenféle erőszak felszámolására.

Ugyanebben az évben Ferenc pápa *Vos estis lux mundi* kezdetű apostoli levelének bevezetőjében így fogalmaz: „»Ti vagytok a világ világossága. A hegyen épült várost nem lehet elrejtetni« (Mt 5,14). A mi Urunk, Jézus Krisztus arra hív meg minden hívőt, hogy a szentség, az egység és az erény ragyogó példaképe legyen. Mi mindnyájan arra kaptunk meghívást, hogy életünkben és felebarátainkhoz fűződő kapcsolatunkban konkrét tanúságot tegyünk a Krisztusba vetett hitünkéről. A szexuális visszaélés bűncselekményei sértik Urunkat, testi, pszichés és lelki károkat okoznak az áldozatoknak és megsebzik a hívek közösségét.”⁶ Összesen tizenkilenc cikkelyben rendeli el az egyházi és nem egyházi személyekre vonatkozó bejelentési kötelezettséget, a gyermekekkel szembeni visszaélések kivizsgálásának folyamatát, eljárásrendjét.

A Szentatya a gyermekek első világnapjára írt üzenetében (2024. május 25–26.) hangsúlyozza, hogy a gyermekek drágák és becsesek Isten szemében (vö. Iz 43,4), továbbá azt, hogy a gyermek fejlődésének, növekedésének a szeretet az eszköze, ezért kötelességünk olyan környezetet teremteni a gyermekek számára, amelyben a növekedésükhöz szükséges szeretetben részesülhetnek.

A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia többször felszólát a gyermekek méltóságának és jogainak védelmében, egyházmegyei bontásban, a visszaélések bejelentésének pontos eljárásrendjét és folyamatát is kidolgozta.⁷

⁵ <https://emberimeltosag.hu/cikkek-es-tanulmanyok/come-una-madre-amorevole/>.

⁶ Lásd: <https://katolikus.hu/dokumentumtar/vos-estis-lux-mundi>.

⁷ <https://katolikus.hu/gyermekvedelem/#LATIN>.

2021-ben a Magyarországi Szerzetes-elöljárók Konferenciáinak Irodája létrehozott egy Emberi Méltóság projektet, és kidolgozott egy Emberi Méltóság Stratégiát. A stratégia kidolgozója ezt vallja: „... a köznevelési intézmények felé fordulunk, és az Emberi Méltóság Stratégia segít abban, hogy a gyerekekkel foglalkozó szerzetesi intézmények és közösségek – iskolák, óvodák és egyéb szervezetek – az emberi méltóság, a gyermekek és sérülékeny felnőttek védelmét az intézményi és közösségi kultúrájuk részévé tegyék, válaszokat kapjanak kérdéseikre, és támogatást találjanak ennek a szemléletnek a megvalósításában.”⁸

Napjainkra valamennyi ifjúsággal foglalkozó intézmény elkészítette gyermekvédelmi szabályzatát, számos képzési és továbbképzési központ, valamint iskola és egyetem szervez gyermek- és ifjúságvédelmi képzéseket (így például a Pázmány Péter Katolikus Egyetem gyermek- és ifjúságvédelem szakirányon pedagógus szakvizsgára felkészítő képzése, a Katolikus Pedagógiai Intézet képzései, a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola, az Ignáci Pedagógiai Műhely képzései, a Pannonhalmi Bencés Gimnázium).

Az etikai kódexek és szabályzatok kötelező jelleggel tartalmazzák azokat a kívánatos viselkedésmódokat, amelyeket a gyermekeket nevelőknek gyakorolniuk kell, továbbá azokat a tiltásokat, amelyeket a gyermekek védelmében be kell tartaniuk. Az egyházi nevelés kiemelkedő szempontja a gyermekvédelem, „Jézus akarja, hogy a kicsinyeknek és a gyengéknek jobb sorsa legyen közöttünk. És ha valahol, akkor az Egyházban, az evangélium erejében a legjobb esélyünk van arra, hogy ezt a világ előtt is példaértékű módon dolgozzuk ki és valósítsuk meg.” (KISS–GÁJER 2022)

A tanulmány okfejtése alapján megállapítható, hogy a keresztség által megszerzett gyermekség a katolikus nevelésben nem egyszerűen átmeneti életállapot, hanem emberi mivoltunk lényege: az Atyához képest mindannyian gyermekek, Isten gyermekei vagyunk, ezért a nevelés nem fejeződik be a felnőtté válással, hanem életünk végéig tartó folyamat. Katolikus szempontból a nevelés elsődleges helyszíne a család, ehhez csatlakoznak az intézményes nevelés színterei és szereplői, a nevelés alapvető módszere a szeretet. A gyermekség mint örökség kiteljesedésének feltétele, hogy a gyermekkorban mint életszakaszban kiemelten figyeljen az egyházi nevelés a gyermekek védelmére.

„Children are a Heritage from the Lord, Offspring a Reward from Him”

The Catholic Image of Children

- ▶ **The education and development of children presupposes a coherent image of the child. Catholic education has developed a Biblically and pedagogically based Catholic vision of the child. This image has evolved over the centuries, but has always been based on Scripture. This study presents theological and pedagogical thinking on the child based on Psalm 127:3, organised around four key concepts: heritage, reward, gift, and fruit. Since child protection is particularly important in contemporary education, the paper discusses key issues of this aspect as well.**

Keywords: children's spirit / heritage / reward / gift / fruit

⁸ Lásd: <https://emberimeltosag.hu/statikus/tevekenysegunk-bemutatasai/>.

Felhasznált irodalom

- A boldogabb családokért. A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia körlevele a hívekhez és minden jóakarató emberhez a házasságról és a családról Magyarországon.* Budapest, 1999. <https://katolikus.hu/dokumentumtar/a-boldogabb-csaladokert>. (Megtekintés: 2024. december 10.)
- A katolikus egyház katekizmusa.* 4. kiad. Ford. Diós István. Szent István Társulat, Budapest, 2020. Web: <https://katolikus.hu/cikk/a-katolikus-egyhazi-katekizmusa>. (Megtekintés: 2024. december 10.)
- BENYUSZ Márta 2021. Kiből lettek és kivé válnak a 21. század gyermekei? *Acta Humana. Emberi Jogi Közlemények*, 9. évf. 4. sz. 7–29. o.
- BÖJTE Csaba – KARIKÓ Éva 2013. *Ablak a Végtelenre.* Helikon Kiadó, Budapest.
- FERENC pápa 2016. Come una madre amorevole (Mint szerető anya) kezdetű, motu proprio formában kiadott apostoli levele. <https://emberimeltosag.hu/cikkek-es-tanulmanyok/come-una-madre-amorevole/>. (Megtekintés: 2024. december 10.)
- FERENC pápa 2019. „Vos estis lux mundi” apostoli levele »motu proprio« formájában. <https://katolikus.hu/dokumentumtar/vos-estis-lux-mundi>. (Megtekintés: 2024. december 10.)
- Ferenc pápa záróbeszéde a kiskorúak védelméről szóló püspöki tanácskozáson. *Magyar Kurír*, 2019. február 26. <https://www.magyarokurir.hu/ferenc-papa/exkluziv-ferenc-papa-zarobeszede-kiskoruak-vedelmerol-szoloszlopoki-tanacskozason>. (Megtekintés: 2024. december 10.)
- Gaudium et spes kezdetű lelkipásztori konstitúció az egyházzól a mai világban. In: *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai.* Szerk., ford. Diós István. Szent István Társulat, Budapest, 2000. 605–739. o.
- GRÜN, Anselm – ROGGE, Jan-Uwe 2012. *A gyermek, aki Istenre mutat. Hogyan erősíti a spirituális nevelés a családot.* Ford. Hernádiné Szemere Rita. Jel Kiadó, Budapest.
- HORTOBÁGYINÉ NAGY Ágnes (szerk.) 2005. *Családi életre nevelés az oktatásban. Családórákat segítő kézikönyv.* Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Családpedagógiai Intézete, Budapest.
- II. JÁNOS PÁL 1994a. Gratissimam sane. Levél a családokhoz 1994-ben, a Család Évében. In: *II. János Pál megnyilatkozásai. Pápai dokumentumok 1978–2005.* 2. köt. *Enciklikák, apostoli buzdítások, apostoli levelek.* Szerk. Diós István. Szent István Társulat, Budapest, 2005. 87–134. o.
- II. JÁNOS PÁL 1994b. Karácsonyi levél a gyermekeknek 1994-ben, a Család Évében. In: *II. János Pál megnyilatkozásai. Pápai dokumentumok 1978–2005.* 3. köt. *Beszédek, levelek, üzenetek.* Szerk. Diós István. Szent István Társulat, Budapest, 2005. 115–120. o.
- PUKÁNSZKY Béla – NÉMETH András 1996. *Neveléstörténet.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 338–338. <https://www.mek.oszk.hu/01800/01893/html/index.htm> 2024.12.10.
- RATZINGER, Joseph 1979. „...és emberré lett”. In: uő: *A mustármag reménye.* Ford. Jális Kálmánné – Sántha Máté. Prugg Verlag, Eisenstadt. 48–58. o.
- SEIDEL, Walter 1975. *Kirche aus lebendigen Steinen.* Matthias-Grünwald-Verlag, Mainz.

Internetes források

- Barrenness and Fertility. *Jewish Virtual Library*, <https://www.jewishvirtuallibrary.org/barrenness-and-fertility>. (Megtekintés: 2024. december 10.)
- BARSÍ Balázs: Homília Szécsényből – Évközi 27. vasárnap. 2024. október 6. <https://youtu.be/q2qZ5zQvob4=327s>. (Megtekintés: 2024. december 10.)
- <https://katolikus.hu/gyermekvedelem/#LATIN>. (Megtekintés: 2024. december 10.)
- <https://www.catholic.com/tract/abortion>. (Megtekintés: 2024. december 10.)
- KISS Didák OFM – GÁJER László 2022. A gyermek- és ifjúságvédelem, illetve a sérülékeny felnőttek védelmének helyzete a Magyar Katolikus Egyházban. *EmberiMéltóság.hu*, május 13. <https://emberimeltosag.hu/hirek/a-gyermek-es-ifjusagvedelem-illetve-a-serulekeny-felnottek-vedelmenek-helyzete-a-magyar-katolikus-egy-hazban/>. (Megtekintés: 2024. december 10.)
- PUKÁNSZKY Béla 2018. A gyermekkor története. *Pukanszky.hu*, http://www.pukanszky.hu/Gyermekkor_2001/3_Középkor%20és_reneszánsz.pdf. (Megtekintés: 2024. december 10.)
- Római nyilatkozat. Világkongresszus a gyermekek méltóságáról a digitális világban. 2017. október 6. *EmberiMéltóság.hu*, 2022. április 12. <https://emberimeltosag.hu/cikkek-es-tanulmanyok/romai-nyilatkozat-vilag-kongresszus-a-gyermekek-meltosagarol-a-digitalis-vilagban/>. (Megtekintés: 2024. december 10.)
- www.emberimeltosag.hu. (Megtekintés: 2024. december 10.)